

Emden

Kategorie: Miejsca

Od 1933 r. sytuacja Żydów we Fryzji wschodniej była coraz trudniejsza – nasiliły się prześladowania, bojkot gospodarczy oraz fizyczne ataki. Spowodowało to falę emigracji z miasta, na skutek której opuściło je niemal 200 osób. We wrześniu 1938 r. w Emden mieszkało 430 Żydów. W czasie pogromu nocy kryształowej członkowie i sympatycy partii nazistowskiej zniszczyli miejscową synagogę, zamordowano 1 osobę i internowano ponad 300. Około 60 mężczyzn uznanych za zdolnych do pracy zostało skierowanych do pracy przymusowej w miejscowym porcie, a następnie wysłani i uwięzieni w obozie koncentracyjnym w Sachsenhausen. Po pogromie kolejne osoby zdecydowały się wyemigrować z miasta. Pozostali zostali pozbawieni majątków i zmuszeni do przeprowadzenia się w inne dzielnice miasta.

W lutym 1941 r. lokalna grupa Hitlerjugend skonfiskowała żydowski dom starości, który dotąd służył społeczności. W rezultacie jego mieszkańcy stracili nad głową. Ich losem zainteresowało się okręgowe biuro Związku Żydów w Rzeszy z Hanoweru, które podjęło starania o zakwaterowanie wypędzonych osób w innych okolicznych gminach. Część z nich znalazła schronienie w pobliskim Varel.

22 października grupa 6 osób z domu spokojnej starości z Varel została przetransportowana autobusem do Emden, gdzie dołączyli do zgromadzonych w punkcie zbornym 116 osób. Następnego dnia cała grupa została zmuszona do przejścia na dworzec Emden West, skąd przewieziono ich do Berlina, a następnie do Litzmannstadt. W lutym 1942 r. w lokalnej prasie opublikowano trzy fotografie z deportacji jako ilustrację do artykułu pt. „Żydzi nigdy nie wrócą”.

Przesiedleńcy z Emden przybyli do getta łódzkiego wraz drugim transportem berlińskim (vide) 25 października 1941 r. W grupie znajdowało się 41 mężczyzn oraz 81 kobiet. Zdecydowaną większość stanowiły osoby w podeszłym wieku – 86 osób było powyżej 60 roku życia. Zaledwie 5 osób miało powyżej 30 lat, a kolejne 4 powyżej 40. Niekorzystna była również struktura

zawodowa grupy: 96 osób nie miało zawodu, spośród pozostałych 26 w transporcie znalazło się m.in. 7 służących, 2 kucharzy, 2 rzeźników, pielęgniarz, nauczyciel i prawnik. Przywieźli ze sobą w gotówce 5937 Reichsmarek. Najstarszym spośród deportowanych był urodzony 26 października 1856 r. Isaak Seligmann. Rozlokowani zostali w kolektywach na Marysinie (vide) przy ul. Staszica wraz z grupą z Berlina.

Według statystyk do maja 1942 r. zmarły 24 osoby z Emden. W kolejnych miesiącach wszyscy spośród deportowanych zmarli bądź zostali zamordowani - ostatnia osoba 6 września 1942 r.

Adam Sitarek

Źródła

APŁ, 221/29589, k. 61; ibid., 278/863, k. 89, 93; ibid., 1172, k. 1-9; ibid., 1203, k. 4;

A. Sitarek, "Otoczone drutem państwo". Struktura i funkcjonowanie administracji żydowskiej getta łódzkiego, Łódź: Instytut Pamięci Narodowej 2015. s. 209, 211.

Tagi

deportacje Żydzi z Rzeszy i Protektoratu

Data aktualizacji: 16-03-2026

Data dodania: 19-09-2025